

หลักศีล ข้อธรรม ที่สำคัญในการทำงาน

รศ.ดร.บุรุษชัย จงกลนี้¹

เราทุกคนต้องทำงาน ทำงานในสถานะต่างๆ กัน เช่น เป็นลูกน้อง เป็นนาย เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้บังคับบัญชา และในการทำงานของคนเหล่านั้นหลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวไว้ว่า “การทำงานควรทำเพื่อความสำเร็จในหน้าที่การงาน โดยมีหวังการหาความดีหรือเกียรติคุณใส่ตนเอง วิธีการนี้เป็นหนทางที่จะปลูกไมตรีจิต และช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากคนทั้งหลาย และเป็นกุศโลบายที่จะยกคุณความดีให้แก่คนอื่น ด้วยการสรรเสริญคุณความดี” และท่านยังกล่าวอีกว่า “หัวหน้าที่ดีนั้นไม่ใช่แต่เป็นผู้ที่สามารถทำทุกอย่างด้วยตนเองเท่านั้น ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถทำให้คนทำงานด้วยความยินดี เลือกคนให้เหมาะแก่ตำแหน่งด้วย” นอกจากนี้ท่านยังกล่าวต่ออีกว่า “ใช้เวลาที่มีอยู่น้อยทำงานให้มาก หาวิธีทำงานให้สนุก ไม่ให้เป็นความทุกข์ทรมาน แล้วจะสามารถสร้างตัวเองให้เก่งขึ้นมีฐานะสูงขึ้น สร้างตัวเองให้ได้ผลสำเร็จสูงขึ้น”

ในการทำงานใดๆก็ตามปัญหาย่อมเกิดเสมอ แต่เมื่อพบปัญหาแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุดเราจะต้อง “รับมือ” กับปัญหาอย่างมีสติ และที่สำคัญต้องยึดหลักธรรมของพระพุทธองค์เสมอ ต่อไปนี้เป็นข้อคิดแนวธรรมบางประการที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการทำงาน

“การทำงานคือการปฏิบัติธรรม การทำงานด้วยจิตว่าง” การทำงานคือการปฏิบัติธรรม

“งาน” ในที่นี้จะต้องเป็นสัมมาอาชีพะ หมายถึงงานที่ไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ไม่สร้างปัญหาให้แก่สิ่งแวดล้อม ไม่ผิดศีล

การทำงานด้วยจิตว่าง

ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นผู้นำหลักธรรมของพระพุทธเจ้าข้อนี้มาเผยแพร่ต่อยอดหลักธรรม “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” ที่ท่านเป็นผู้เผยแพร่มาก่อนหน้านี้ เพื่อเน้นว่าการทำงานด้วยจิตว่างคือการปฏิบัติธรรมที่แท้จริง

จิตว่างในที่นี้หมายถึง “ว่างจากกิเลสทั้งปวง” ไม่ใช่ว่างแบบไม่ทำงานหรือว่างเพราะไม่มีงานทำ ขยายความก็คือ ควรทำจิตให้ว่างในขณะที่ทำงานเพื่อไม่ให้กิเลสเข้ามาทำให้การงานเสียหาย วิธีการง่ายๆคือ ทำงานไปตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ไม่คิดฟุ้งซ่าน สกटकั้นไม่ให้ความยึดมั่นถือมั่นเข้ามาแผ้วพาน ยกตัวอย่าง เช่น ถ้าเป็นนักพูดก็ต้องพูดในสาระที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังตามหัวข้อที่ตั้งไว้ ไม่ใช่พูดเพื่ออยากอวดตัวว่ารู้มาก

พูดเพื่อให้ตนเองเด่นดัง และการทำงานด้วยจิตว่างนี้ท่านพุทธทาสภิกขุยังได้เขียนเป็นบทกลอนไว้ด้วยว่า

**“จงทำงาน ทุกชนิด ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน ให้ความว่าง ทุกอย่างสิ้น
กินอาหาร ของความว่าง อย่างพระกิน
ตายเสร็จสิ้น แล้วในตัว แต่หัวใจ”**

โลกธรรม สติ ปัญญา

คำว่า “โลกธรรม” หมายถึง เรื่องที่มีอยู่ประจำโลก คือเรื่องที่ครอบงำจิตของปุถุชนให้อยู่ใต้อำนาจของกิเลสซึ่งมีอยู่ 8 อย่างได้แก่

มีลาภ	เสื่อมลาภ
มียศ	เสื่อมยศ
มีสุข	มีทุกข์
มีสรรเสริญ	มีนินทา

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ในฐานะที่ใช้ชีวิตเพื่อทำงาน ถ้าเราพบปัญหา โลกธรรมแล้วควรจะเข้าใจธรรมของโลกนี้แล้ว ไม่ควรนำมาเก็บเป็นอารมณ์ และเป็นทุกข์ โดยให้คิดว่า “มันเป็นเช่นนั้นเอง” และมีสติอยู่เสมอ เพราะสติจะเป็นพลังงานที่มีสถานะธรรมที่สามารถระลึกได้ นึกได้ ไม่ลืม นอกจากนั้น สติยังเป็นตัวชี้วัดผลงานของจิต จิตที่ขาดสติย่อมจะได้รับความที่มากกระทบให้เกิดการขัดใจ แล้วปรุงเป็นอารมณ์โกรธ ถ้าจิตมีกำลังของสติเพิ่มมากขึ้นจนถึงตั้งมั่นจนเกิดสมาธิ แน่วแน่ จะเกิด “ปัญญา” เห็นแจ้ง

มีความฉลาดที่เกิดจากการเรียนรู้ รู้จักที่จะแยกแยะแจกแจงสิ่งต่างๆ ปัญญาต่างๆที่พบเห็นตามความเป็นจริง ว่าอะไรคือปัญญา เป็นปัญหาชั่วคราวหรือถาวร จะแก้ได้หรือแก้ไม่ได้ ทำการวิเคราะห์ แล้วตัดสินใจอย่างรอบคอบด้วยวิจารณ์ญาณ และเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ไม่ต้องนำมาทุกข์ รู้จักอดทน รอจนกว่าจะรู้ว่าสุดท้ายแล้วจะแก้ไขได้หรือไม่ได้ แต่ถ้าหาทางออกไม่ได้ ให้ออกทางเข้า คือกลับไปดูต้นตอของปัญหา พิจารณาต้นเหตุของปัญหาดีๆ อาจพบทางออกได้

ผัสสะ ตัณหา : ความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกหน่วยงาน ระหว่างเพื่อนร่วมงานผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เจ้านายกับลูกน้อง แทบทุกกรณีความขัดแย้งมักมีเหตุผลมาจากเรื่องอำนาจ อารมณ์ ผลประโยชน์ การสื่อสารที่ผิดพลาด ซึ่งการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งสามารถทำได้ โดยป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น

ซึ่งวิธีป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยการเริ่มต้นที่การมองปัญหาว่าเกิดจากอะไร ถ้าเกิดจาก “ตัณหา” ในทางธรรมมักจะมีเหตุมาจาก “ผัสสะ” คือการได้กระทบจากประสาททั้งหก (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) แล้วทำการปรุงแต่งให้เกิดสองอารมณ์ คือ “สุขอารมณ์” และ “ทุกข์อารมณ์” มีความโลภ โกรธ หลง ตามมา สิ่งที่เราควรรู้คือให้รู้เท่าทันในการใช้ชีวิตแต่ละวันว่า “ผัสสะ” เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่นานก็จะดับไปเอง อย่ายึดมั่นถือมั่นว่าจะคงสภาพอยู่อย่าหลงปรุงแต่งว่ามันเป็นความสุขหรือความทุกข์

เพราะเมื่อมันเกิดแล้วมันก็ดับ ให้รับรู้แล้วจงปล่อยวางไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นจงให้ภัยก่อนที่จะคว่นตัดสินใจว่าถูกหรือผิด ส่งกระแสจิตที่เปี่ยมด้วยความรักและเมตตาตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า “เมื่อมีความขัดแย้ง อย่าโทษผู้อื่น ให้ดูตนเองให้เห็นเหตุปัจจัยที่จิต แล้วหาข้อยุติที่จิตตนเอง”

เอกสารอ้างอิง

1. ประยุทธ์ ปยุตโต. (2527). **ธรรมบุญชีวิต**, อมรินทร์การพิมพ์.
2. ปราโมทย์ ปาโมชโช. (2556). **ทางเอก**, โรงพิมพ์เมตตาทรายน.
3. พุทธศาสนิกข. (2537). **การงานคือการปฏิบัติธรรม**, สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
4. วิจิตรา รังสิยานนท์. (2542). **คมคำ ความคิด ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ**, บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์ จำกัด.